

**Biblioteca ASTRA,
Corpul B**

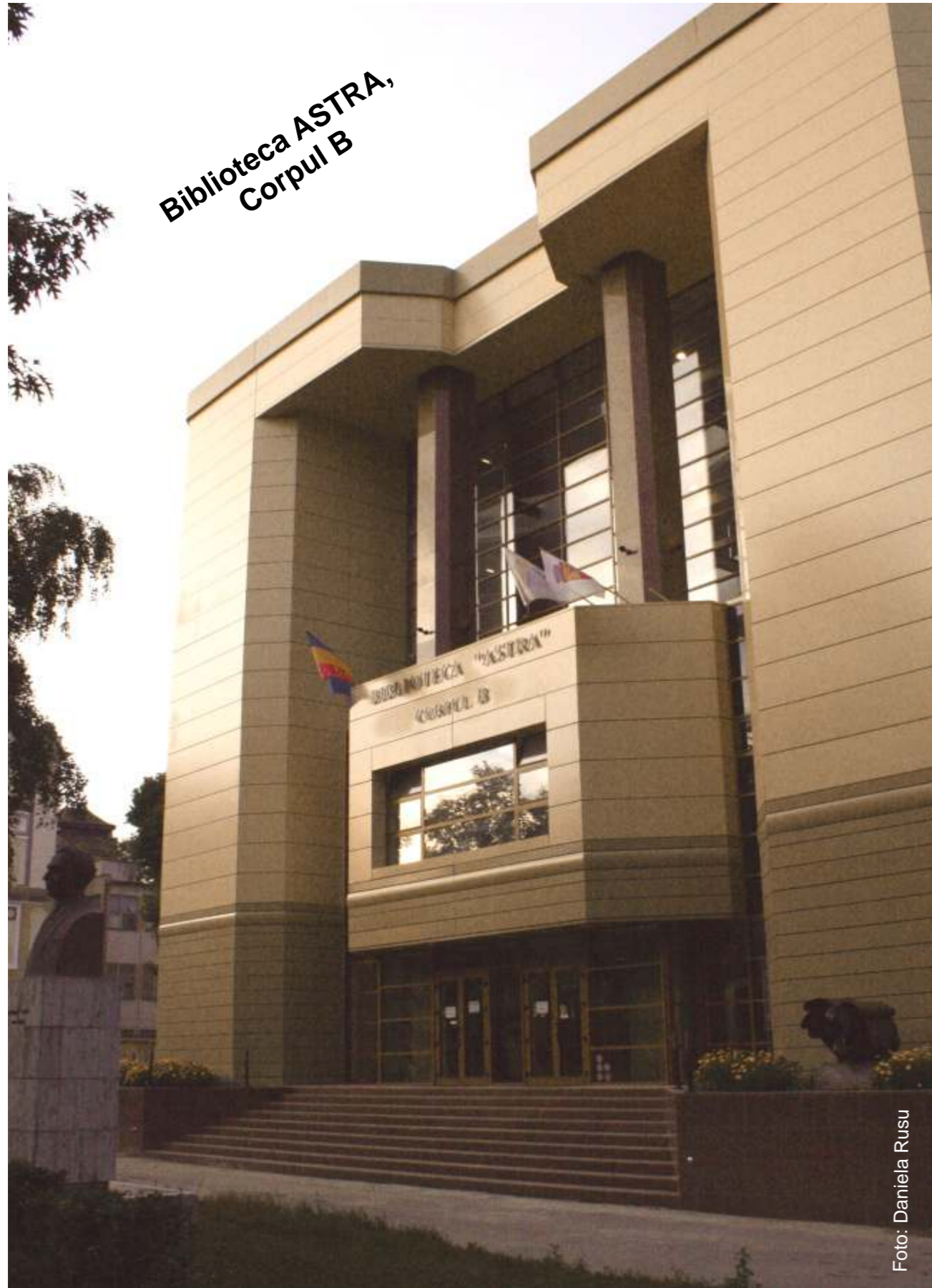
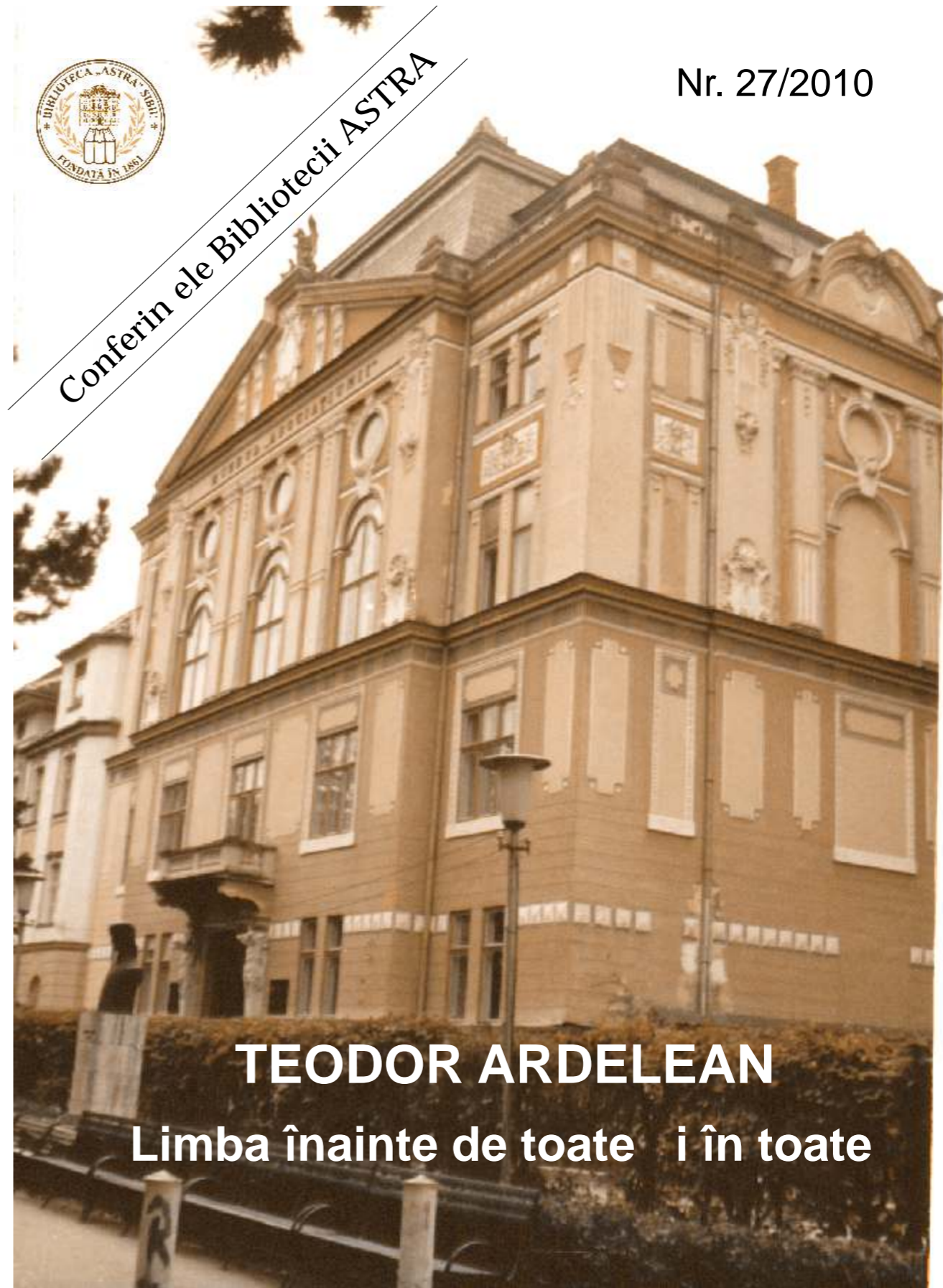

Foto: Daniela Rusu

Conferințele Bibliotecii ASTRA

Nr. 27/2010

TEODOR ARDELEAN
Limba înainte de toate și în toate

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ ASTRA SIBIU

Conferințele ASTREI

TEODOR ARDELEAN: *Limba înainte de toate și în toate*

Coordonatorul colecției: Onuc **Nemeș-Vintilă**
Grafică copertă: Daniela **Rusu**
Editor: Ioana **Butnaru**
Lucrare realizată la tipografia Bibliotecii ASTRA
Tiraj: 15 exemplare

*Versiunea în format electronic a conferinței se află la Biblioteca ASTRA,
Compartimentul Colecții Speciale*

CONSILIUL JUDEȚEAN SIBIU
BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ ASTRA SIBIU

Str. G. Barițiu, nr. 5-7, cod 550178
Sibiu, ROMÂNIA
Tel.: +40 269 210551, +40 369 561731, fax: +40 269 215775
Web: <http://www.bjastrasibiu.ro>, e-mail: bjastrasibiu@yahoo.com

ISSN: 1843 - 4754

TEODOR ARDELEAN

(n. 1951)

FIȘĂ DE DICȚIONAR

I. NUMELE ȘI PRENUMELE: ARDELEAN TEODOR

1. **Data nașterii:** 14 iunie 1951, Moigrad – Porolissum, județul Sălaj;
2. **Studii:** - Școala generală Mirșid, cls. I – VIII, județul Sălaj;
  - Liceul de cultură generală Jibou, județul Sălaj;
  - Universitatea „Babeș Bolyai” Cluj Napoca, Facultatea de istorie – filosofie, Secția filosofie;
  - Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” Arad, Filiala Baia Mare, Facultatea de Drept;
  - Universitatea de Nord Baia Mare, Facultatea de Litere.
3. **Titluri științifice:** doctor
4. **Domenii de competență:** filosofie, istorie, filologie, bibliologie, biblioteconomie, management, drept administrativ.
5. **Vechime în activitate:** 38 de ani
6. **Activități și funcții îndeplinite:**
  - *redactor* la redacția ziarului „Năzuința” Zalău;
  - *emailator* la Intreprinderea de Conducători Electrici Emailați Zalău;
  - *bibliotecar, profesor suplinitor, director educativ* la Grupul Școlar al Ministerului Industriei Ușoare Baia Mare;
  - *instructor club studențesc* la Institutul de Învățământ Superior Baia Mare;
  - *instructor cultural* la Consiliul Județean al Sindicatelor și la Comitetul de Cultură și Educație Socialistă al Județului Maramureș;
  - *director* la Biblioteca Județeană „Petre Dulfu”;
  - *vicepreședinte* Consiliul Județean Maramureș;
  - *senator* în Senatul României: *vicepreședinte al Comisiei de Politică Externă* – 1 sesiune, *vicepreședinte al Senatului României* – 1 sesiune, *președinte* al Comisiei de Privatizare – 6 sesiuni;
  - *decan* la Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” Arad, filiala Baia Mare;
  - *director strategie* la S.C. Izoterom SRL Baia Mare;
  - *consilier județean* la Consiliul Județean Maramureș;
  - *director*, Biblioteca Județeană „Petre Dulfu”.

II. ACTIVITATEA ȘTIINȚIFICĂ ȘI CULTURALĂ:

CĂRȚI:

1. **Fariseii lui Iehova**, București, Editura Politică, 1983, 336 p.;
2. **Cântecele care ne-au însoțit istoria**, Biblioteca Județeană Maramureș, Uniunea „Vatra Românească” Filiala Maramureș, Baia Mare, 1990, 58 p.;
3. **Din Hiperboreea ... în Iberia. Primele biblioteci românești în Spania**, Baia Mare, Biblioteca Județeană „Petre Dulfu”, 2007, 158 p.;
4. **Problemele limbii române în Revista Transilvania**, Crestomație, coordonator Teodor Ardelean, Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” Baia Mare, 2008;
5. **Limba română și cultivarea ei în preocupările ASTREI**, Cluj Napoca, Editura Limes, 2009, 320 p.

STUDII ȘI ARTICOLE:

1. **ASTRA în arealul spiritual al cultivării limbii române și al specificului românesc, prin carte și programe culturale**, în *ASTRA ieri și azi. Relizări și perspective*, vol. II, sub coordonarea prof. univ. dr. Gheorghe Pop, Baia Mare, Editura Umbria, 2003, p. 67-73;
2. **Timotei Cipariu – bibliofil**, în *Astra maramureșană*, VIII-IX, nr. 17-19/2005, p. 22-24;
3. **Elite astriste preocupate de problemele teoretice și practico-aplicative ale limbii române**, în *ASTRA ieri și azi. Relizări și perspective*, vol. III, coordonatori: prof. univ. dr. Gheorghe Pop, prof. drd. Teodor Ardelean, Baia Mare, Biblioteca Județeană „Petre Dulfu”, 2003, p. 67-73;
4. **File din Marea carte: Biblioteca ASTRA**, în *Astra maramureșană*, XI (2007), nr. 24-25, p. 43-46;
5. **Gânduri de întâmpinare la o carte de excepție!**, în volumul Maria Pop, Oana Pop, *Valoarea medicinală a plantelor tinctoriale și vopsitul ecologic*, Baia Mare, Editura Universității de Nord, 2007, p. 5-6;

6. **Cuvântare**, în volumul *Sfântul Ioan Gură de Aur – 1600 de ani de la trecerea la Domnul*, Baia Mare, Editura Universității de Nord, 2007, p. 17-19;

7. **Cuvânt înainte**, volumul Daniela Caia, Gheorghe Caia, *Rozavlea din Țara Maramureșului*, Cluj Napoca, Editura Grinta, 2007, p. 7,8;

8. **George Barițiu – bibliolog**, în *Astra maramureșană*, XII (2008), nr. 26.

ACTIVITATE JURNALISTICĂ:

- editare de publicații
- redactor de carte (32 volume)
- articole în diferite ziare locale și centrale (peste 1000)
- coordonare programe culturale (12)

III. ACTIVITATE ASTRISTĂ

- vechime în ASTRA: *6 ani*
- responsabilități în cadrul Astei: *vicepreședinte al Despărțământului Baia Mare*
- acțiuni astriste: *participare la toate acțiunile organizate de Despărțământul Baia Mare*
- adunări generale: *participare la Adunările Generale ale Astei din perioada 2002- 2008*
- susținerea doctoratului în litere la Universitatea de Nord Baia Mare cu o teză despre istoria Astei („Limba română și cultivarea ei în preocupările Astei”, conducător științific: prof. univ. dr. Gheorghe Pop).

Din această serie au apărut conferințele:

Octavian Paler	<i>Autoportret într-o oglindă spartă</i> (nr. 1)
Constantin Noica	<i>Eminescu – omul deplin al culturii românești</i> (nr. 2)
Horia Bernea	<i>Evocat de: Andrei Pleșu, Sabin Adrian Luca, Ion Onuc Nemeș</i> (nr. 3)
Rodica Braga	<i>Anul 2000. Simple exerciții de sinceritate</i> (nr. 4)
Mircea Braga	<i>Întoarcerea ex- librisului</i> (nr. 5)
Ion Agârbiceanu	<i>Către un nou ideal – 1931-</i> (nr. 6)
Ion Agârbiceanu	<i>Necesitatea din care a răsărit <<ASTRA>></i> (nr. 7)
Inaugurarea Bibliotecii ASTRA, Corpul B, 1 ianuarie 2007	(nr. 8)
Pr. acad. Mircea Păcurariu	<i>– Mitropolitul Andrei Șaguna – 200 de ani de la naștere</i> (nr. 9)
Ioan Lupaș	<i>Viața și activitatea lui Gheorghe Barițiu</i> (nr. 10)
Victor V. Grecu	<i>Dreptul limbii</i> (nr. 11)
Antonie Plămădeală	<i>A plecat și Constantin Noica</i> (nr. 12)
Giovanni Ruggeri	<i>Muzeul de Icoane pe Sticlă din Sibiel</i> (nr. 13)
Dorli Blaga	<i>În ciuda vremurilor de atunci, viața lui Blaga la Sibiu a fost frumoasă și luminoasă</i> (nr. 14)
Octavian Goga	<i>La groapa lui Șaguna</i> (nr. 15)
George Banu	<i>Actorul european</i> (nr. 16)
Rita Amedick	<i>Podoabe pentru o sfântă a săracilor</i> (nr. 17)
Basarab Nicolescu	<i>Întrebări esențiale despre univers</i> (nr. 18)
Vasile Goldiș	<i>La mutarea bustului lui G. Barițiu în fața Muzeului Asociațiunii</i> (nr. 19)
Eugen Simion	<i>Constantin Noica – arhitectura ființei</i> (nr. 20)
Jan Urban Jarnik	<i>Un prieten sincer al poporului nostru</i> (nr. 21)
Al. Dima	<i>George Coșbuc în Sibiu</i> (nr. 22)
Octavian Goga	<i>Țăranul în literatura noastră poetică</i> (nr. 23)

Răzvan Codrescu	<i>Doctorul Nicolae C. Paulescu sau Știința lui Socio Deum esse (nr. 24)</i>
Victor V. Grecu	<i>Identitate. Unitate. Integrare – în spectrul globalizării. Idealuri ale militantismului și spiritualității românești (nr. 25)</i>
Remus Rizescu	<i>Compozitorul slovac Jan Levoslav Bella și Sibiul (nr. 26)</i>
Teodor Ardelean	<i>Limba înainte de toate și în toate (nr. 27)</i>

Teodor Ardelean

LIMBA ÎNAINTE DE TOATE ȘI ÎN TOATE*

„Întâia condiție pentru existența unei culturi naționale, actul ei de naștere, este **limba**”.¹

Această aserțiune istorică, decupată dintr-un articol scris în ceasurile celor mai mari dureri naționale, când Transilvania trăia consecințele raptice și negre ale Dictatului de la Viena, conține adevărul fundamental că ASTRA, pe tot traseul ei istoric, a lucrat întru luminarea poporului, prin diferite forme și metode, cu convingerea că prioritare sunt chestiunile de limbă, deoarece limba este și **certificat de naștere și foaie de parcurs și diplomă de excelență**. Aici vorbim atât de „*opera lingvistică în care ASTRA se angajase cu un devotament patriotic desăvârșit*”² cât și de limbă ca instrument de însuflețire națională, ca cel mai puternic mijloc de consolidare a edificiului patrimoniului spiritual, ca cel mai de seamă factor structural și funcțional utilizat în sădirea, menținerea și rodirea SPIRITULUI NAȚIONAL ROMÂNESC. Așadar, **dimensiunea lingvistică** a preocupărilor de limbă în istoria ASTREI se însoțește cu **dimensiunea demiurgică** a implicărilor Asociațiunii, căci și pentru neamul românesc putem rosti precum apostolul Ioan „*La început a fost cuvântul...*”, adică Logosul, adică lucrarea Demiurgului, construcția unui

---

* Conferință susținută în sala de festivități a Bibliotecii Județene ASTRA Sibiu, în ziua de joi, 25 iunie 2009.

¹ Ion Breazu, *Inițiative ardeleni în cultura românească*, în *Transilvania* nr.7-8/1943, p. 545

² Victor V. Grecu, *ASTRA și definitivarea ortografiei fonetice în Limbă și literatură*, vol.I, 1983, p .6

popor începând cu însăși limba sa, tot astfel precum și destrucția începe cu deznaționalizarea, cu desființarea, defăimarea sau delăsarea limbii sale. Altfel spus, aceste preocupări de iluminare aveau în cuprindere atât domenii de EXPLICITĂ implicare în spațiul de mișcare a științelor limbii, cât și domenii de „IMPLICITĂ” implicare în diferite proporții, în TOATE celelalte activități. Aceasta a doua dimensiune ar putea genera contribuții majore, extraordinar de importante și probabil mult mai masive decât prima, deoarece cu toate reușitele istorice ale ASTREI pe teren lingvistic, sunt mult mai multe, mai rodnice și mai importante serviciile făcute de ASTRA în folosirea limbii decât în cercetarea sa. Ceea ce ne îndreptățește să vorbim mai documentat, mai accentuat și mai performant despre **locul și rolul limbii în marea simfonie a sufletului național românesc.**

Erau vremuri de cumpănă, în care ASTRA a intuit cu clarviziune că neamul românesc din Transilvania trebuie să reziste tuturor provocărilor ce îi atacau tocmai **certificatul său de naștere** pentru a-l desființa, a conștientizat cu claritate că populația Ardealului trebuie întărită sufletește prin înviorare și revigorare națională pentru a se păstra în matricea ei specifică și a realizat că în acest labirint de nevoi, necesități, oportunități și priorități, firul călăuzitor este LIMBA, care dă **naționalitatea**, dă **tăria**, dă **comunicarea**, dă **unitatea**.

De altfel, fondatorii ASTREI asistaseră cu toții, sâmbătă, 1 mai 1848, în biserica din Blaj, la primul discurs care a fost al lui Simion Bărnuțiu, ideologul pașoptiștilor transilvăneni și care a început chiar cu chestiunea numită de ilustrul orator „*drepturile limbei române*”. Deci, dacă întreaga mișcare revendicativă națională pașoptistă transilvană avea ca piatră de temelie și stâncă de clădire LIMBA ROMÂNĂ, cu atât mai mult, după ce revendicările au fost uitate de autoritățile imperiale, se impunea a reclădi EDIFICIUL EMANCIPĂRII NAȚIONALE pornind de la „*Raționamentul*”

lui Bărnuțiu cu privire la limbă. Căci „Numai în brațele ei crește arta și știința, numai cu aripile artei și științei zboară industria și negoțul, numai în aceste grădini înflorește fericirea națiunilor.” Și continuă Bărnuțiu: „Deci cel ce zice că Națiunea română se poate cultiva și în școlile străinilor acesta vrea ca națiunea română să rămână oarbă și servă altor națiuni”.¹

Ideile lui Bărnuțiu nu sunt gânduri particulare ale unei minți individual luminate, ele sunt idei despre o lucrare înflăcărată și însuflețită ce s-a făcut într-adevăr demiurgic, dar cu străluminări multiple, căci **certificatul de naștere** poartă rubrica ROMÂN pentru toți cei de-o limbă, adică de o sfântă și „scumpă ereditate”. Așa numea și Cipariu limba noastră, așa o vedea, ca „cea mai scumpă ereditate” care trebuie păstrată și transmisă mai departe, care trebuie pusă să lucreze, chiar dacă este „un tezaur mai scump decât viața”, căci acest tezaur trebuie prezervat, dar nu trebuie ținut ascuns, ci pus să rodească în folosul tuturor celor ce se împărtășesc cu firea, fiirea și însuflețirea din aceeași familie.

Certificatul de naștere al fiecărui român e limba, căci limba se transmite ereditar-social tot așa cum se transmit caracterele ereditar-biologic. Acest act e mai presus decât orice produs birocratic al vreunui birou de stare civilă, pentru că limba simțită, limba vorbită, limba trăită este mai presus chiar și decât limba în care se fac mențiunile oficiale. Acest fel de a simți lucrurile e mai sensibil și mai profund exact atunci când însăși LIMBA este lovită, când alții, din diferite rațiuni, atentează la existența ei, la demnitatea ei, la dreptul ei. Națiunea este vie numai prin limba ei, iar fără limbă „o națiune e moartă...”

---

¹ Teodor V. Păcățian, *Cartea de Aur*, Sibiu, 1902, vol.I, p. 307

*precum trupul e mort fără suflet*¹ rostea sentențios Timotei Cipariu la adunarea de la Blaj din 1871.

Foaia de parcurs, pe care ASTRA a alcătuit-o pentru poporul român din Transilvania, cu scopul emancipării sale naționale prin felurite întreprinderi culturale, cuprinde înscrise cu majuscule rubricile: „*folosirea limbii*”, „*grija față de limbă*”, „*păstrarea limbii*”, „*cultivarea limbii prin literatură*”, „*cultivarea limbii prin școli, prin biblioteci, prin teatru etc.*”, „*sfântul drept al limbii*”, „*educarea prin limbă și educarea limbii*”, „*dragostea de limbă*”, „*podoaba limbii*”, „*misiunea limbii*”, „*chemarea limbii*”, „*izbăvirea limbii*”, „*lumina limbii*”, „*bătălia pentru limbă*”, „*renașterea prin limbă*”, „*miracolul limbii*”, „*pledoaria pentru limbă*”...

Toate aceste sintagme, în diferite variante lingvistice și contexte situaționale, au constituit osatura unor politici culturale, care s-au concretizat în practică prin: articole publicate, expuneri sau disertații publice, răspunsuri documentate la diferite provocări, conferințe, serbări populare, dezbateri, medalioane, spectacole, întâlniri, cursuri metodice etc.

Pentru fiecare perioadă, în funcție de necesități, ASTRA a instrumentat formele cele mai pertinente și mai oportune de a clădi, cărămidă cu cărămidă, așezare cu așezare, edificiul național cultural, considerat drept unică variantă de împlinire treptată a idealului național, de realizare a emancipării și unității românești.

Diploma de excelență a obținut-o poporul român din toate teritoriile românești, atunci când a reușit să îplinească visul său de veacuri de a viețui într-o patrie în care limba română să fie consacrată și suverană. Aceeași diplomă o merită toate acele instituții culturale care au dat cel mai înalt sens de

---

¹ Ion Buzași, *Prefață la vol.T. Cipariu - Discursuri*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1984, p. 13-14

existență practicilor lor, luminând poporul prin limbă, cultură și tradiții, învățându-l de la litera cărții și din seninătățile sufletelor adânc-simțitoare. Dar recompensă similară trebuie oferită și persoanelor, acelor bărbați mari ai neamului românesc, acelor suflete de elită care au înțeles că cea mai mare lucrare ce o pot face este tocmai plantarea de caractere nobile în ființa fiecărui fiu al neamului, prin felurite stiluri de operare în maniera unor misionari convinși ai naționalismului, creștinismului și panromânismului. Acestor purtători de dreaptă și justă cauză, însuflețiți de abnegație și spirit de jertfă, care au cutreierat țara cu lumina limbii române, cu conștiința misiunii lor apostolice, li se oferă în plus, drept recunoștință din partea urmașilor, cel mai înalt titlu ce se poate acorda unor entuziaști și înțelepți bărbați întru cauza neamului – DASCĂLI DE SUFLET ȘI SIMȚIRE ROMÂNEASCĂ. Și, ca un corolar din toate și despre toate, cea mai strălucitoare **Diplomă de excelență** se acordă POPORULUI ROMÂN din Transilvania, care a înțeles că **apărarea limbii române** este cea mai bună apărare a sa, a trecutului eroic, a prezentului provocator și ostil, a viitorului ce-i este dat ca destin frumos și luminos, dacă va ști să păstreze Tezaurul, să-l îngrijească și sporească, să-i dea înmulțire și prețuire, să-l folosească crescându-l și înmulțindu-l și, prin aceasta, înălțându-se pe sine acolo unde îi este locul, în rândul națiunilor celor mai civilizate.

În vatra așezărilor transilvane **limba noastră cea română** a primit cea dintâi formă, atunci când, din comunicarea locuitorilor au dispărut deosebirile esențiale dintre cei ce odinioară foloseau unii limba oficială iar alții cea de baștină, atunci când latina vulgară combinată cu elemente locale a putut primi botezul de limbă nouă.

Silită de năvăliri barbare să se retragă în cuiburile munților, limba română, existentă sub forma dulce a graiurilor românești, s-a răspândit, cu ajutorul unor sinergii misterioase, peste toate hotarele începuturilor și chiar

mai departe, dusă de păstori și țărani, de plugari și ostași, în hotare statornicite prin trăiri și simțiri și păzite prin cetăți de pământ sau de piatră, dar mai ales prin bucuria de a te putea împărtăși de o nobilă comunicare și comuniune.

Când la orizont s-au ivit posibilități noi de a sprijini comunicarea și limba, credința și crezul, la Peri sau la Ieud în Maramureș, primii servitori ai limbii au știut că din mâna și din pana lor se nasc „*monumente de limbă*”, care vor fi de folos urmașilor veacuri de-a rândul.

Mai apoi, primii pași spre limba literară română s-au făcut în Transilvania, prin tipăriturile coresiene din secolul al XVI-lea. În secolul următor, în Alba Iulia, cetatea simbolică a unității românești „*a pornit... cuvântul atât de limpede și de convingător al Mitropolitului Simion Ștefan, în care se afirma pentru întâia oară unitatea limbii noastre*”.¹

Iar când a început „*marele război al limbilor*”, în secolul al XVIII-lea, Transilvania a fost „*cea dintâi dintre provinciile românești care a simțit pericolul și a dat semnalul apărării, dezvoltării și iubirii fanatice de limba strămoșească*”.² A fost marea luptă latinistă, cea mai importantă bătălie pe terenul limbii din cultura noastră modernă, deoarece „*a contribuit mult mai mult decât orice la definirea și fecundarea ei (a limbii – n.n.), atât prin acțiunea cât și prin reacțiunea pe care a trezit-o*”.³ Școala Ardeleană constituie pentru aceste contribuții ale sale cea mai importantă expresie a conștiinței de sine a poporului român din momentele în care acesta s-a trezit în fața reflexiei proprii origini.

Ca asociație culturală programată să cultive limba, cultura și literatura pentru fiii Transilvaniei, ASTRA s-a trezit pe parcurs confruntată nu numai cu

---

¹ *Transilvania*, nr.7-8/1943, p. 545

² *Ibidem*

³ *Ibidem*

necesitățile construcției culturale propriu-zise în care, așa cum am menționat, decelăm dimensiunea demiurgică prin toate expresiile și întâlnim „*chestiunea limbii*” în toate activitățile, ci și cu cele mai abile și dure politici de deznaționalizare la care a fost supus vreodată poporul român. Această provocare, în loc să diminueze dimensiunile programelor Asociațiunii, a realizat un câmp de reacții, care au sporit sentimentul național, au întărit convingerile și speranțele, contribuind pe această cale la realizarea acelei coeziuni necesare pentru atingerea scopului final – **unitatea materială și spirituală a poporului român**. Sintagmă sfântă și dragă tuturor românilor, dar se știe că, dacă nu s-ar fi putut pune mai întâi bazele unității cultural-spirituale, nici cea de-a doua latură a problemei nu avea șanse de reușită, pentru că întotdeauna greul vine dinspre mentalități, dinspre spirit, dinspre suflet.

În fața acestor evidențe, derivate din contextele istorice prin care a excelat ASTRA, vom spune și noi precum mult citatul de astriști Antonio Bonfini, că neamul românesc transilvan s-a luptat mai mult pentru limbă decât pentru viață. Și a făcut-o nu din dorința neglijării vieții reale, nu din neglijență sau indiferență, ci din neputința de a proceda altfel și din convingerea că limba este însăși viața sa, că fără limbă națională viața românului n-are nici un sens, că mai bine să-ți dai viața pentru limbă decât limba pentru viață...

Considerăm în acest context că titlul lucrării, „***Limba română și cultivarea ei în preocupările ASTREI***” se încadrează în sfera de interpretare pertinentă a faptelor extraordinare pe care această asociație culturală le-a gândit și pus în operă pentru atingerea scopurilor propuse.

Iar capitolele care tratează particularitățile implicării LIMBII în diferitele activități astriste sau, altfel spus, bătăliile pentru limbă duse pe multiplele terenuri de luptă, pe diversele planuri și prin variatele mijloace de

cultivare generală a poporului, servesc în cele din urmă o singură chestiune de demonstrat: Prin tot ce a organizat în maniere cultural-educative ASTRA, pe post de constructor demiurg al națiunii române, s-a servit de limba română atât ca topos, cât și ca logos, dar și ca ethos, dintr-un singur etnos.

În istoria culturii românești momentele cele mai importante, contribuțiile cele mai însemnate, expresiile cele mai relevante și exponenții cei mai reprezentativi sunt, la ora actuală, elemente bine stabilite, pe coordonate diacronice, chiar dacă se mai descoperă informații suplimentare, se mai fac analize detaliate, se mai evidențiază aspecte rămase în urmă, se schimbă unghiurile de vedere, se fac intersecții, sistematizări, ierarhii etc.

Din șiragul de pietre prețioase ale acestei istorii complexe și tumultuoase luăm acum spre bună-judecare și analiză una foarte dragă și foarte cunoscută, apreciată cuviincios și așezată prestigios, bine lucrată și bine păzită, de mare valoare și de certă destinație spre neuitare – ASTRA transilvăneană.

Locul și rolul acestei instituții de cea mai mare complexitate în istoria culturală a neamului nostru sunt bine fixate și unanim acceptate, uimitor și paradoxal poate, de la naștere și până în zilele noastre. Am zis **instituție**, dar, de fapt, a fost un **fenomen astral** de lungă durată, a fost chiar **steaua călăuzitoare** a poporului român pe drumul ce duce spre descoperirea Sa, a Sinelui Său, a Mântuirii Sale.

Să ne aducem aminte că deviza Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român era PER ASPERA AD ASTRA, expresie primită moștenire de către umanitate de la un prea-înțelept roman, cuvintele lui Seneca fiind selectate și așezate emblematic tocmai pentru similitudinea perfectă atât a sensului, cât și a formei. Prin greutatea către stele sau, altfel tălmăcit, pe căi anevoioase se ajunge la stele; iar acum, privind retrospectiv, putem și noi, moștenitorii ASTREI să spunem, adoptând și

adaptând vorbele la lucrare **prin eforturi grele ASTRA a ridicat sus, pe cer, Astrul (steaua) neamului românesc.**

Înființarea Asociațiunii, în anul 1861, la Sibiu, constituie, totodată, o punte de legătură între două repere istorice majore anterioare – Școala ardeleană și momentul revoluționar de la 1848 – și treapta de apogeu a neamului românesc – Marea Unire de la 1 Decembrie 1918. Ancorele acestei punți nu sunt stabilite artificial și didactic de către istorici sau cronicari ai culturii ci au rezultat ca un miracol ulterior, la analiza vremurilor, s-au clădit treptat și firesc, armonios și omogen ca un edificiu ce se zidește parcă de la sine și unde zilnic se așază câte o cărămidă în lucrare, de către fiecare persoană identificată a fi părtașă prin sufletul adus la marele altar de jertfe al neamului.

Evident că drumul nu a fost ușor, dar înaintarea a avut continuitate și perseverență, căci Asociațiunea a beneficiat în marea sa lucrare de un suflu puternic și a cuprins în marea sa extindere întreaga suflare românească din Transilvania, ulterior atrăgând spre sine și românii din celelalte ținuturi istorice românești. Ceea ce îi atrăgea pe români la chemarea ASTREI era tocmai înțelegerea lucidă că emanciparea prin cultură constituia singura cale sigură de renaștere a neamului, iar idealurile politice nu pot fi atinse decât prin forța solidarității și puterea mijloacelor civilizate de luptă socială și națională.

În contextul acelor vremi, fenomenul asociativ transilvan nu era singular, căci și alte popoare din Imperiul Austriac, iar, ulterior, din cel Austro-Ungar au abordat această cale de a-și impune și demonstra voința națională prin societăți sau asociații culturale înființate de cărturari luminați și implicați, în centre polarizatoare pentru fiecare nație în parte. Sârbii au făcut-o la 1826 la Budapesta, cehii la Praga în 1831, moravii la Brno în 1836, croații la Zagreb în 1842, slovacii în 1863 la Bratislava, iar slovenii în 1864 la

Ljubljana. Interesant a fost faptul că toate aceste popoare erau de origine slavă, asociațiile purtând o denumire comună, MATICA, diferența făcându-se doar prin adagio-urile SRBSKA, CESKA, MOROVSKA, ILIRSKA ș.c.l. și prin sigle, semne grafice ce au evoluat ulterior atât către heraldică, constituind baza de pornire a stemelor, cât și către administrație – vignetele naționale din zilele noastre.

În această hartă a emancipării central-europene se înscrie Sibiul în 1861, devenind, din start, asociația cu teritoriul arondat cel mai mare, iar, pe parcurs, cu populația antrenată cea mai numeroasă.

Este meritul generației de la 1860 de a fi simțit comandamentele vremii și de a-și fi asumat greutatea unei cauze mereu amânate, de a sintetiza și a coagula un sistem organizatoric, care să poată cuprinde elementele esențiale ale aspirațiilor de liberate națională și emancipare politică.

În acest context de idei nu este deloc exagerată aserțiunea că *„generația de la 1860 ar avea drept la recunoștința urmașilor chiar dacă n-ar fi realizat nimic altceva decât această Asociație, în care un neam oprimat și-a depozitat toate speranțele sale supreme de valorificare a dreptelor sale revendicări politico-culturale”*.¹

Privind acum, retrospectiv și obiectiv, desfășurarea evenimentelor din acea perioadă și triumful final care a răsplătit nevoințele și străduințele acestor bravi bărbați ai neamului, constatăm cu ușurință că toate derulările de fapte, întâmplări culturale și evenimente confirmă în mod strălucit superioritatea concepției că **cea mai bună politică este a face cultură**, aserțiune programatică și emblematică întâlnită la mai mulți fruntași astriști.

---

¹ Eugen Hulea, *ASTRA. Istoric, organizare, activitate, statute și regulamente*, Sibiu, Editura ASTREI, 1944, p. 3

De altfel, ideea de a pune bazele unei societăți culturale nu era un element nou nici pentru Transilvania, știut fiind faptul că, încă înainte de anul cardinal 1848, fruntașii vieții publice transilvănene au avut astfel de intenții și ținte, dar cursul prea condensat și prea agitat al faptelor și evenimentelor derulate i-a împiedicat să o și realizeze. În deceniul ce a urmat momentului istoric pașoptist, în condițiile dure ale absolutismului austriac, la lumina meditațiilor profunde întru bună dezmeticire, a cântării decepțiilor, a decelării viselor de iluzii, dar și sub bagheta rațiunii, care identifica cu curaj și durere lipsurile cardinale și greșelile capitale făcute și care intuia cu suficientă clarviziune că vremurile ce vor veni vor fi chiar mai pline de încercări, dureri și vicisitudini, **intelighenția română transilvăneană**, care, la acea vreme nu număra mai mult de câteva sute de persoane, realiza oportunitatea, necesitatea și imperativitatea punerii în practică a sfântului principiu al solidarității, rezultat din și prin comunicare și comuniune pentru toți cei de o origine, de o limbă, de o simțire, de un neam, de un destin, de un ideal...

Sigur că aceste cuvinte suferă de o anumită prețiozitate și de un entuziasm tipic ardelenesc. Sigur că nu toți românii își cunoșteau originea nobilă latină. Sigur că, vorba lui George Barițiu, limba pe care mulți o vorbeau era „*scâlcită și scorțoasă*”. Sigur că sentimentele românilor erau prea adesea „*slabe și șovăitoare*”. Sigur că neamul românesc era împrăștiat de o soartă vitregă prin multe părți de imperii și stăpâniri. Sigur că destinul comun nu era întotdeauna și de toți perceput cu acuitate, asiduitate și actualitate. Sigur că idealul național nu fusese formulat în expresii explicite, ci doar ocazional rostit la 1848, pe Câmpia Libertății de la Blaj („*Noi vrem să ne unim cu Țara!*”, dar cu care țară, căci pe atunci românii trăiau în țărișoare!). Sigur că, tocmai din aceste certitudini, era necesară lupta cu autoritățile străine, dar și bătălia cu noi înșine, pentru „*unire în cuget și simțiri*” întâi de toate, ca apoi să se poată visa

și spera la mai mult, întru deplina emancipare culturală și națională a neamului românesc.

La momentul plămădirii Asociațiunii un curent de mari și multe îngrijorări cuprinsese capetele cele mai luminate ale obștei intelectuale ardeleno din Imperiul Habsburgic. Evenimentele politice, care păreau a urma un curs favorabil pentru naționalități imediat după 1848, au cârmit într-o direcție nouă și neașteptată, pe fondul unei Viene tot mai îngenunchiate de frunțașii maghiarimii. Oficialitățile austriece nu mai puteau ține frâiele imperiului și, în această parte, jocul îl făceau liderii unguri, care nu se sfiau să predice constant o democrație de paradă, la umbra căreia practicau o persecuție națională deșăntată, mai dură ca oricând.

Curentul de îngrijorare se transmitea în forme neconvenționale de la om la om și, acolo unde a întâlnit spirite receptive, capabile de implicare, s-a realizat implicit și trezirea.

Un număr de 176 cărturari români din Transilvania semnează, la 10 mai 1860, o petiție prin care cer principelui guvernator al Transilvaniei, Lichtenstein, aprobarea înființării unei asociații culturale. Din lista fondatorilor remarcăm nume deosebit de prestigioase precum: Andrei Șaguna, episcopul ortodox al Sibiului, Alexandru Șterca Șuluțiu, mitropolitul greco-catolic de Blaj, Timotei Cipariu, George Barițiu, Ioan Pușcariu, Iacob Bologa, Iacob Mureșianu, Ilie Măcelariu, Axente Sever, dr. Ioan Rațiu, Pavel Vasici, Ioan Popasu, Gavriil Munteanu.

Demersurile au durat mai bine de un an și jumătate, așa era traseul, încărcat cu jaloane, pentru ca inițiatorii să se împiedice sau să se răzgândească. Până la urmă, cu toate șicanele venite dinspre autorități și cu toate piedicile provocate de neînțelegeri interne, marea operațiune a reușit – Asociațiunea se

constituie, adunând în jurul ei cei mai de seamă fruntași români din timpul acela.

Caracterul excepțional al evenimentului a fost simțit și remarcat chiar din fașă și chiar de către primul lider, Andrei Șaguna, într-o subliniere oratorică de mare clasă: „*Domnilor, masa dulcele maicei noastre este pregătită pentru oaspeți mulți, maica noastră a fost până acum îmbrăcată în doliu, dar de acum înainte se îmbracă ea în haina de nuntă și pofteste la masă pe toți fiii săi, ca să strălucească și ea, în și cu casa sa, și să înnoiască pe fiii săi precum se înnoiesc tinerețele vulturului, și se roagă cu Dumnezeu, zicând: Doamne al puterilor fii cu Asociațiunea aceasta, acum și totdeauna, căci tot darul desăvârșit este de sus, de la Tine părintele luminilor, Amin.*”¹

Programul inițial al Asociațiunii a devenit cu timpul, cu fiecare etapă esențială, cu fiecare adunare generală, cu fiecare manifestare importantă, tot mai cuprinzător, mai elaborat, mai practic și mai ancorat în necesități, imperativități, oportunități și actualități. Cadența inițială a lucrurilor s-a ajustat pe parcurs, ideile noi au căpătat rapid suficienți aderenți, numărul membrilor a sporit continuu, varietatea mijloacelor de punere în operă a strategiilor și tacticilor de lucru a dat roade rapide...

În 1862, la Brașov, Andrei Șaguna schițează un program vast în care, pe lângă elemente și preocupări literare și culturale se amintește pentru prima dată de emanciparea rurală. La aceeași adunare generală, T. Cipariu propune o bibliotecă de carte românească, iar G. Barițiu o catedră de estetică. Tot la Brașov se decide înființarea secțiilor **filologică**, **istorică** și de **fizico-naturale** și se propune compunerea unui dicționar al limbii române.

---

¹ Ștefan Manciulea, *Timoteiu Cipariu și ASTRA*, Blaj, Tipografia Seminarului, 1943, p. 37

În cursul dezbaterilor desfășurate la Cluj în cadrul Adunării Generale din anul 1867 s-a propus și s-a hotărât înființarea revistei *Transilvania*, principalul organ de presă al ASTREI.

La Șomcuta Mare, cu prilejul marilor sărbători chiorene desfășurate în onoarea Adunării Generale ținute aici, se hotărăște trecerea la înființarea de despărțăminte ale ASTREI în marile centre administrative cu populație românească.

În anul 1879, la Sighișoara, este primită cu entuziasm inițiativa înființării unei școli civile de fete la Sibiu.

În 1896, la Lugoj, ASTRA începe procesul de „descălecare” în Banat și celelalte teritorii românești, după algoritmul: „*coborând coasta munților și înaintând spre marginile externe ale țărâmului ocupat de neamul nostru*”.¹ Tot la Lugoj, fruntașul astrist bănățean, dr. Alexandru Mocioni, proclamă „*principiul solidarității naționale pe teren cultural, exprimându-și convingerea că, până când poporul român va ține neclintit la caracterul creștin, național și patriotic al culturii sale, în afară de frica lui Dumnezeu altă frică nu trebuie să cunoască, cu toate primejdiile care-l amenință din toate părțile*”.²

De mare fast și strălucire s-au bucurat adunările generale de la Lugoj (1896), Baia Mare (1903), Blaj (1911), Sibiu (1919), Câmpeni (1924), Zalău (1926), Blaj (1936) ș.a. Adunarea de la Lugoj a fost însoțită de manifestări artistice de o amploare nemaîntâlnită până atunci. Organizatorii au oferit reprezentații teatrale de ținută și un concurs de coruri țărănești, urmat de un concert excepțional în care au fost antrenate 20 de formații, cuprinzând 740 de coriști. *Gazeta Transilvaniei* din august 1896 relatează cu fidelitate și bucurie

---

¹ Eugen Hulea, Op.cit., p. 20

² Ibidem

patriotică cele petrecute la această impunătoare sărbătoare românească: „*A fost o privesc marea, neobișnuită și totodată mișcătoare a vedea această mare mulțime de cântăreți și cântărețe, în costumele lor naționale românești și a fost o plăcere rară de a le auzi intonând de toate părțile încântătoare noastre melodii naționale. Dar mai mult ca toate acestea au ridicat și însuflețit inimile celor de față... când... toți coriștii... au intonat puternic imnul **Deșteaptă-te române**”.*

La Baia Mare, oaspeții veniți în anul 1903 la Adunarea Generală desfășurată aici au fost așteptați în gara orașului și conduși până în centrul urbei, la Hotelul Ștefan, de către călăreți îmbrăcați în frumoase costume naționale din zonă.

Adunarea jubiliară din 1911, de la Blaj, „*a fost cea mai strălucită atât în proporțiile ei neobișnuite, cât și prin deosebita ei semnificație națională*”.¹ Și nu a fost deloc întâmplător ales Blajul, „*orașul luminilor ardeleni*”, pentru a găzdui sărbătorirea a 50 de ani de la fondarea Asociațiunii. De aici a pornit, prin Timotei Cipariu, chiar ideea acestei organizații culturale. Mentorul astrist, vicepreședinte și apoi președinte al ASTREI, ținuse cuvântări strălucitoare la reuniunile unde a participat, astfel că discursurile sale erau cunoscute, apreciate și chiar catalogate ca „*antologice*”, fiind înscrise încă de pe atunci în „*cărțile de aur*” ale oratoriei și filologiei românești. În plus, Blajul grăia, prin chiar simpla rostire a numelui său, despre Inochentie Micu Clain, despre Școala Ardeleană, despre Câmpia Libertății, despre școlile sale, despre episcopia și mitropolia sa...

S-au adunat aici, la chemarea ASTREI, peste 30 de mii de români din toate ținuturile. Și s-au adunat chiar pe Câmpia Libertății. Și a venit și Aurel Vlaicu, care a făcut o demonstrație de zbor cu avionul său. Și au venit și

---

¹ Ibidem

frunțași români de peste munți ca să-și încarce bateriile sufletului. Și putem să ne alimentăm și noi chiar de la bateriile domniilor lor, citind memorabilele cuvinte scrise de către Nicolae Iorga („*Serbările de la Blaj*”), Octavian C. Tăslăuanu, Ion Agârbiceanu, Aurel P. Bănuț, Alexandru Ciura, Victor Ion Popa, Emanoil Bucuța ș.a. Dar mai ales, răsfoind și studiind articolele, albumele și cărțile scrise în ultimii ani de către profesorul Ion Buzași, cel mai cunoscut exeget al „*fenomenului cultural blăjean*” și unul din marii exegeți ai ASTREI, alături de sibienii Victor V. Grecu și Pamfil Matei.

Adunarea Generală de la Sibiu din mai 1919 este importantă pentru faptul că a proclamat ca președinte de onoare al ASTREI pe chiar regele dezrobitor și unificator Ferdinand, care, prin gestul de a accepta acest patronaj, a dat „*o răsplată regală binemeritată*” ASTREI, după cum menționează analele vremii, documente ce consideră totodată că numele Majestății Sale pe frontispiciul ASOCIAȚIUNII conferă un certificat de vrednicie, de apreciere pentru o muncă deosebită și de prestigiu public înalt, calități altfel imposibil de dobândit.

De fast mare și strălucire deosebită s-a bucurat și Adunarea Generală de la Câmpeni, din 1924, la care ASTRA și participanții au fost onorați de prezența familiei regale și a frunțașilor vieții culturale, politice și bisericești. Era, într-un fel, omagiul pios de recunoștință față de Avram Iancu, căci ASTRA hotărâse să sărbătorească „*frumos și sfânt*” pe „*crăișorul munților*” la centenarul nașterii sale. S-a inaugurat cimitirul de la Țebea, s-au sfințit Casa Națională Muzeul Memorial de la Vidra, bustul eroului și placa de la Baia de Criș, s-a inaugurat și sfințit crucea de pe Muntele Găina.

De mari proporții a fost și Adunarea Generală ținută la Blaj în 1936, când se aniversau 75 de ani de la înființarea Asociațiunii, dar fără a depăși nivelul celei din 1911, chiar dacă totul se desfășura nu sub cizma unui dualism

înrobitor, ci sub zodia favorabilă a unei Români Mari, libere, independente și suverane!

Am făcut aceste focalizări către cele mai importante momente festive din dorința de a creiona pe cât posibil frumusețea marilor sărbători pe care ASTRA le-a organizat și care au avut menirea să înobileze și să înalțe sufletele românilor transilvăneni. Dar greul activităților și marile izbânzi culturale au fost acolo jos, în celulele lucrative, în structurile care asociază sub o idee sfântă și fastă oamenii de rând, în secțiuni, regionale, despărțăminte, cercuri culturale, agenturi... Căci atingerea scopului promovarea intereselor permanente ale neamului, prin întărirea solidarității naționale, păstrarea și îmbogățirea patrimoniului etnic și ridicarea nivelului cultural și economic al mulțimilor românești, mai ales a satelor nu se putea realiza prin festivisme, ci prin practici reale, bine fundamentate, instituții dedicate, mijloace concrete, persoane dăruite...

Astfel, dacă vrem să evidențiem câteva mijloace și instituții vom fi obligați să observăm că instrumentul de propagandă și de acțiune cel mai vechi și mai răspândit al ASTREI, pus în slujba tuturor demersurilor sale de comunicare, este CONFERINȚA. Conferențiarii erau foarte bine aleși și cerințele tematice, dimensionale și stilistice foarte exact precizate. Nu se știe cu exactitate câte **mii de conferințe** au fost ținute, dar efectele s-au văzut în timp, prin creșterea gradului de cunoaștere și înțelegere a generațiilor de români, educați permanent și sistematic, în formule ale educației populare astriste.

Șezătorile, organizate de către cercurile culturale, urmăreau conservarea patrimoniului specific românesc de joc, cântec, obiceiuri, tradiții și port național. Cu aceste ocazii se organizau și grupuri corale, echipe de dansuri sau de teatru, se recitau poezii, se spuneau snoave, șarade, ghicitori

sau povești, se făceau concursuri de declamațiune sau interpretare vocală. Dar erau stimulate și manifestările improvizate: hora la șură, scenetele cu obiceiuri laice sau religioase, concursurile de interpretare la instrumente tradiționale ș.a.

O formă evoluată întâlnim în preocupările ASTREI din perioada interbelică – **școlile țărănești**. Meritul primei astfel de școli este al medicului Vasile Ilea, președintele despărțământului județean Maramureș, care a deschis la Sighet, la 15 iunie 1931, prima școală țărănească. Ulterior, activitatea a fost extinsă și programa școlară, ce a debutat cu învățarea albinăritului, a cuprins și creșterea vitelor, ocrotirea păsărilor, ameliorarea pășunilor alpine, olăritul, cojocăritul, cioplitul în lemn, istoria și geografia patriei...

Experiența de la Sighet s-a transmis, s-a multiplicat și s-a amplificat la Brașov, Salonta, Bistrița, Oravița și în alte centre, iar, într-o perioadă de nici zece ani, numărul școlilor a ajuns la peste 500, iar al cursanților (elevi-țărani) la peste 15.000.

Cea mai prodigioasă formă de implicare culturală a ASTREI a fost legată de carte și cititori. Era și firesc, în condițiile în care culturalizarea maselor – obiectiv prioritar al Asociațiunii – se făcea în primul rând prin carte și bibliotecă. Despre aceste forme și rezultate nu vom detalia aici momente, fapte, evenimente și realizări, deoarece le va fi dedicat nu doar capitolul special intitulat tematic, ci și alt bogat material, așezat sub formă de inserție sau întârzie în celelalte capitole ale lucrării.

ASTRA a dezvoltat, de asemenea, un program militant de configurare a identității etno-culturale a românilor. Ideea a venit de la George Barițiu, care, încă de la începuturile Asociațiunii, a pledat deosebit de convingător pentru apărarea avuției culturale și prezervarea acesteia în muzee. ASTRA a stimulat și îndemnat atât constituirea unor colecții muzeale locale, cât și continuarea amenajării muzeelor școlare. La momentul înființării Asociației existau muzee

de acest tip doar la Blaj și Brașov, ulterior, prin eforturile unor inimoși „*dascăli de suflet și simțire românească*”, aproape fiecare școală din localitățile importante avea muzeu.

Momentele decizional-cardinale pentru acest domeniu au fost adunările generale de la Lugoj și Mediaș, urmare cărora ASTRA face toate eforturile și în anul 1905 deschide MUZEUL ASOCIAȚIUNII. Inaugurat cu 9.000 de obiecte, muzeul ajunge la sfârșitul anului 1936 la peste 24.000, după cum menționează rapoartele instituției către conducerea ASTREI.

Asociațiunea a pus temelie, de asemenea, la Muzeul Unirii din Alba Iulia, Muzeul din Făgăraș, Muzeul Avram Iancu din Vidra și a construit monumente importante la Țebea, Baia de Criș, Alba Iulia, Mirăslău, Guruslău, Târnăveni, Sântimbru, Almașul Mare ș.a.

La inițiativa marelui profesor dr. Iuliu Hațieganu ASTRA demarează programul de organizare a **Instituției șoimilor** (ceată, grupă, centurie, cohortă, legiune, mare legiune). Pornită de la Cluj, la 1 decembrie 1928, cu prilejul aniversării a 10 ani de la Marea Unire, ideea a prins teren prielnic în județele: Brașov, Maramureș, Arad, Alba, Mureș, Satu Mare, Someș, Turda, Sălaj, Odorhei ș.a. Despre aceste organizații se știe și se scrie puțin și din acest motiv reproducem mai jos un pasaj revelator din revista *Transilvania*: „*Dacă poruncile ASTREI ar fi fost ascultate, cu siguranță că ciuntirea hotarelor n-ar fi fost atât de adâncă iar sufletele ar fi rămas, dincolo de ele și înlăuntrul lor, cu o conștiință etnică mai vie și mai pătrunsă de încredere în viitor. Faptul că aceste sentimente n-au dispărut cu desăvârșire se datorește în oarecare măsură și Asociațiunii, care cu modestele ei mijloace a contribuit la menținerea lor...*¹ **Șoimii Carpaților...**, în ultimii cinci ani au atins o dezvoltare uimitoare, numărând aproximativ 300 de organizații cu un efectiv

---

¹ *Transilvania*, nr. 5-6&1940, p. 198

de aproape 20.000 de Șoimi și Șoimane. Cea mai mare parte din cuiburile lor au fost răspândite în... județe în care sufletul românesc este sugrumat astăzi de ghiara străinului. Oricât de îndrăcită va fi această ghiară, ea nu va putea înăbuși dragostea de limbă, cântecul, dansul și portul românesc, cultivată într-o uimitoare emulație, de miile de Șoimi. Atât cât vor trăi, ei nu vor putea da uitării splendoarea neîntrecută a Șoimiadelor, corurile și jocurile cu care cutreierau satele și orașele, mândreața costumelor care au stors admirația străinătății. A fi fost Șoim va rămâne pentru ei cel mai mare titlu de mândrie românească.”¹

ASTRA a dezvoltat și segmentul educației economice, dovedind un caracter pragmatic și utilitar în acțiunile dedicate „poporului sărac”. Înscrise ca preocupări necesare, încă din actele constitutive, activitățile de propagandă economică s-au dezvoltat permanent, din dorința Asociațiunii de a contribui și prin aceste forme la emanciparea materială și culturală a românilor. Primele implicări au constat în acordarea de stipendii și premii pentru însușirea de meserii, însă s-a trecut destul de repede la organizarea de expoziții și desfășurarea unor programe de disertații pe teme economice, desfășurate cu public sau prin intermediul revistei *Transilvania*. În paginile acesteia au fost publicate studii și articole despre necesitatea modernizării agriculturii, a „îmbrățișării industriei”, a dezvoltării „economiei naționale”. Predominante erau materialele de propagandă ce cuprindeau recomandări practice pentru lucrările din zootehnie, pomicultură, legumicultură, silvicultură, dar și îndemnul la asocieri și întrajutorare, la constituirea de „cooperative” și „însoțiri agricole”.

Înființarea secției economice a Asociațiunii în anul 1900 a dus la amplificarea activităților educative din acest domeniu. A crescut numărul

---

¹ Idem, p. 200

publicațiilor, conferințelor, expozițiilor, s-au înființat școli profesionale și asociații de profil.

În perioada interbelică activitățile de propagandă economico-culturală au fost concentrate pe structura despărțămintelor. În cadrul acestora formele deja consacrate de activitate au fost multiplicare până la nivel de sat sau cartier de oraș, iar implicarea intelectualilor a devenit aproape o tradiție.